

สรุป และเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการเข้าร่วมแรงงานสตรีในอุตสาหกรรมโรงแรมมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมแรงงานสตรีในอุตสาหกรรมโรงแรม โดยการเปรียบเทียบระหว่างแรงงานสตรีโสดและแรงงานสตรีสมรส ปัจจัยที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ปัจจัยด้านประชากร สังคมและเศรษฐกิจ นอกจากนี้ได้ศึกษาสภาพการทำงานและสวัสดิการต่าง ๆ ของสตรีที่ทำงานในโรงแรมเพื่อเปรียบเทียบกับสิ่งที่กฎหมายคุ้มครองแรงงานกำหนดไว้ และในส่วนตัวท้ายได้ศึกษาถึงทัศนคติของสตรีบางประการเกี่ยวกับการทำงานในโรงแรม

สำหรับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้คือ พนักงานสตรีที่ทำงานในโรงแรมต่าง ๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 378 คน โดยจำแนกเป็นพนักงานสตรีโสด 178 คน และพนักงานสตรีสมรส 200 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Sampling) การเก็บรวบรวมข้อมูลได้ใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์พนักงานสตรีที่ทำงานโรงแรม รวมทั้งข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ เช่น จากการสอบถามบุคคลต่าง ๆ ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากหนังสือบทความ และวารสาร การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นได้เสนอข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปทางด้านประชากร สังคม และเศรษฐกิจ สภาพการทำงาน และทัศนคติของสตรีเกี่ยวกับการทำงานในโรงแรมในรูปของอัตราส่วนร้อยละ ส่วนการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมแรงงานสตรีในอุตสาหกรรมโรงแรม ได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) การศึกษาครั้งนี้ มีข้อสรุปและขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

สรุป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปทางด้านประชากร สังคมและเศรษฐกิจของสตรีตัวอย่าง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมแรงงานสตรีในอุตสาหกรรมโรงแรม และสภาพการทำงาน ตลอดจนทัศนคติของสตรีเกี่ยวกับการทำงานในโรงแรมได้ดังนี้

ผลจากการศึกษาปรากฏว่า แรงงานสตรีโสดมีอายุระหว่าง 20-24 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 58.4 ของแรงงานสตรีโสด และมีอายุเฉลี่ย 24 ปี ส่วนแรงงานสตรีสมรสมีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไปมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 55.0 ของแรงงานสตรีสมรสและมีอายุเฉลี่ย 32 ปี แสดงให้เห็นว่า สตรีโสดที่เข้าทำงานในโรงแรมส่วนใหญ่มีอายุน้อยกว่าสตรีสมรส ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสตรีโสดเป็นผู้ที่เพิ่งจบการศึกษาและเข้าทำงานทันทีที่จบการศึกษา ในขณะที่สตรีสมรสจบการศึกษามานานและเข้าทำงานมาหลายปี ในด้านการศึกษาพบว่า ทั้งสตรีโสดและสตรีสมรสจบการศึกษาในระดับเดียวกันมากที่สุดคือ ระดับมัธยมศึกษาหรืออาชีวศึกษา คิดเป็นร้อยละ 56.7 ของแรงงานสตรีโสด และคิดเป็นร้อยละ 47.5 ของแรงงานสตรีสมรส เมื่อพิจารณาขนาดของครอบครัว สำหรับกลุ่มสตรีโสดนั้น มาจากครอบครัวที่มีขนาดใหญ่กว่าครอบครัวของกลุ่มสตรีสมรส กล่าวคือสตรีโสดมาจากครอบครัวที่มีสมาชิกตั้งแต่ 5 คนขึ้นไปมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.2 ของครอบครัวกลุ่มสตรีโสด ส่วนสตรีสมรสมาจากครอบครัวที่มีสมาชิก 3-4 คนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65.5 ของครอบครัวกลุ่มสตรีสมรส นอกจากนั้นในด้านจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้ พบว่าครอบครัวของสตรีโสดมีผู้ช่วยหารายได้ให้แก่ครอบครัวมากกว่าครอบครัวของสตรีสมรส โดยกลุ่มของสตรีโสดมาจากครอบครัวที่มีสมาชิกช่วยหารายได้จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 36.5 ของครอบครัวกลุ่มสตรีโสด รองลงมา มีจำนวนสมาชิกช่วยหารายได้ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 34.3 ของครอบครัวกลุ่มสตรีโสด ส่วนกลุ่มสตรีสมรสมาจากครอบครัวที่มีสมาชิกช่วยหารายได้จำนวน 1 คนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 90.0 ของครอบครัวกลุ่มสตรีสมรส รองลงมา มีจำนวนสมาชิกช่วยหารายได้ 2 คน ซึ่งมีเพียงร้อยละ 6.0 ของครอบครัวกลุ่มสตรีสมรส ส่วนจำนวนบุตรที่เป็นภาระของสตรีสมรสนั้น สตรีสมรสมีบุตร 1 คน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.5 รองลงมา มีบุตร 2 คน คิดเป็นร้อยละ 32.0

สำหรับการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทางเศรษฐกิจ ซึ่งหมายถึงรายได้ของแรงงานสตรี รายได้ของสมาชิกอื่นในครอบครัวและรายได้รวม ปรากฏว่าทั้งสตรีโสดและสตรีสมรสมีรายไ้ระหว่าง 20,000-29,999 บาทต่อปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.3 ของสตรีโสด โดยมีรายได้เฉลี่ย 26,893.01 บาทต่อปี และคิดเป็นร้อยละ 46.0 ของสตรีสมรส โดยมีรายได้เฉลี่ย 29,502.04 บาทต่อปี ส่วนรายได้ของสมาชิกอื่นในครอบครัวนั้น พบว่าทั้งครอบครัวของสตรีโสดและสตรีสมรส มีระดับรายได้ของสมาชิกอื่นในครอบครัวระหว่าง 50,000-89,999 บาทต่อปีมาก

ที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.5 ของครอบครัวกลุ่มสตรีโสด โดยมีรายได้เฉลี่ย 87,784.24 บาทต่อปี และคิดเป็นร้อยละ 42.0 ของครอบครัวกลุ่มสตรีสมรส โดยมีรายได้เฉลี่ย 55,019.23 บาทต่อปี และในเรื่องรายได้รวม ส่วนใหญ่ครอบครัวของสตรีโสดมีระดับรายได้รวมระหว่าง 100,000-129,999 บาทต่อปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.6 โดยมีรายได้รวมเฉลี่ย 114,677.25 บาทต่อปี ส่วนครอบครัวของสตรีสมรส มีรายได้รวมระหว่าง 70,000-99,999 บาทต่อปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.5 โดยมีรายได้รวมเฉลี่ย 84,521 บาทต่อปี

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมแรงงานสตรีโสดและสตรีสมรสในอุตสาหกรรมโรงแรมสรุปได้ว่า สำหรับสตรีโสด ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมแรงงานได้แก่ จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้ อายุของสตรี และรายได้ของสมาชิกอื่นในครอบครัว สำหรับสตรีสมรส จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมแรงงานของสตรีสมรสได้แก่ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ที่มีรายได้ อายุของสตรี จำนวนบุตรที่เป็นภาระ และการศึกษาของสตรี เป็นที่น่าสังเกตว่า จากผลการศึกษาปัจจัยด้านรายได้ของสตรีโสดและสตรีสมรส ไม่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมแรงงานสตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลสรุปในประเด็นนี้ขัดแย้งกับข้อเท็จจริงและทฤษฎีผลตอบแทนปัจจัยการผลิตค่อนข้างมาก กล่าวคือในทางทฤษฎีหรือข้อเท็จจริงแล้ว ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมแรงงานโดยตรงจะเป็นรายได้หรือค่าจ้าง เมื่อตนเองขอขายแรงงานในระบบเศรษฐกิจแต่ในการศึกษานี้ รายได้ของสตรีไม่สามารถอธิบายการเข้าร่วมแรงงานสตรีโสดและสตรีสมรสได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สภาพการทำงานและทัศนคติของสตรี เกี่ยวกับการทำงานในโรงแรม โดยเปรียบเทียบข้อมูลแรงงานสตรีโสดและสตรีสมรสในโรงแรมชั้นหนึ่งและโรงแรมชั้นสอง ปรากฏว่าแรงงานสตรีส่วนใหญ่มีสภาพการทำงานที่ดี โดยเฉพาะแรงงานสตรีในโรงแรมชั้นหนึ่ง สตรีส่วนใหญ่ทำงานวันละ 8 ชั่วโมงและสัปดาห์ละ 6 วัน รวมเป็นสัปดาห์ละ 48 ชั่วโมง ซึ่งหมายความว่าโรงแรมต่าง ๆ ได้ปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานซึ่งกำหนดให้ทำงานสัปดาห์ละ 54 ชั่วโมง ทางด้านตำแหน่งหน้าที่ที่แรงงานสตรีรับผิดชอบอยู่นั้น พบว่าพนักงานสตรีส่วนมากยังทำงานในระดับพนักงานปฏิบัติการ (Staff)

ทางคานส์สวัสดิการต่าง ๆ เช่น คารักษาพยาบาล ค่าอาหาร เป็นต้น ปรากฏว่าโรงแรมต่าง ๆ มีการจัดสวัสดิการให้พนักงานแตกต่างกันตามประเภทของโรงแรม โดยเปรียบเทียบปรากฏว่า แรงงานสตรีตัวอย่างในโรงแรมชั้นหนึ่งได้รับสวัสดิการดีกว่าแรงงานสตรีในโรงแรมชั้นสอง

ทางด้านทัศนคติเกี่ยวกับการทำงานในโรงแรม พบว่าส่วนใหญ่พนักงานสตรีเห็นว่าการทำงานในโรงแรมเหมาะสมกับสตรี อย่างไรก็ตามยังมีแรงงานสตรีที่ทำงานในโรงแรมส่วนใหญ่ที่มีความคิดที่จะเปลี่ยนงาน โดยให้เหตุผลว่า งานในโรงแรมไม่มั่นคง มีรายได้น้อย และเมื่อเปิดโอกาสให้พนักงานสตรีแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานในโรงแรม พนักงานสตรีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการทำงานโรงแรมต้องมีความมั่นคงด้วยเสมอ และต้องกระตือรือร้นในการที่จะทำงานเพื่อจะได้มีโอกาสก้าวหน้าในการทำงาน อีกทั้งการทำงานในโรงแรมยังมีโอกาสได้พบปะคนมาก และสังคมกว้างขึ้น

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเกี่ยวกับการเข้าร่วมแรงงานสตรีในอุตสาหกรรมโรงแรมครั้งนี้ ทำให้ได้ข้อเสนอแนะหลายประการดังนี้

1. การศึกษาครั้งนี้ นอกจากจะได้ข้อสรุปที่ทำให้ทราบถึงปัจจัยหรือตัวกำหนดการเข้าร่วมแรงงานของสตรีในอุตสาหกรรมโรงแรม สภาพการทำงานและสวัสดิการต่าง ๆ ที่สตรีได้รับจากการทำงานในโรงแรมแล้ว ยังได้รับประโยชน์บางประการจากการศึกษา ในครั้งนี้ กล่าวคือ แนวความคิดที่ใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลนั้นยังมีขอบปรองอยู่ด้วย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาครั้งต่อไปได้ ที่จะต้องระมัดระวังให้มากยิ่งขึ้น ในการกำหนดแนวความคิดเพื่อศึกษาและขอบปรองดังกล่าวคือ ได้ใช้แนวความคิดเรื่องรายได้ของสตรี ซึ่งโดยทางเศรษฐศาสตร์ ถือว่ารายได้หรือผลตอบแทนแก่แรงงานนั้นจะเป็นตัวกำหนดการเข้าร่วมแรงงานโดยตรง อีกทั้งงานการวิจัยอื่น ๆ ก็ยอมรับว่ารายได้มีอิทธิพลหรือเป็นตัวกำหนดการเข้าร่วมแรงงานดังที่ได้อธิบายไว้แล้วในบทที่ 1 แต่ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า รายได้ไม่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมแรงงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้วยเหตุผลที่อาจเป็นไปได้คือ ข้อมูลเรื่องรายได้ที่ได้จากการสัมภาษณ์นั้น ผู้ให้สัมภาษณ์อาจให้ข้อมูลที่ไมตรงกับความเป็นจริง ทำให้รายได้ของสตรีส่วนใหญ่ไม่มีความแตกต่างกัน

ตามที่แสดงไว้ในตาราง 2.4 จึงมีผลให้รายได้ไม่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมแรงงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเหตุผลที่พบในระหว่างการเก็บข้อมูลนั้นคือ ผู้ให้สัมภาษณ์เกรงว่าการตอบคำถามเกี่ยวกับรายได้จะมีผลไปถึงเรื่องการเสียภาษีอากร ด้วยเหตุนี้ย่อมมีผลให้ตัวเลขรายได้ของสตรีคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงได้ ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงได้ประโยชน์ที่ทำให้ทราบว่า รายได้มิใช่เป็นตัวกำหนดการเข้าร่วมแรงงานที่แน่นอนเสมอไป เนื่องจากมีปัจจัยหรือตัวกำหนดอื่น ๆ อีกหลายประการที่สามารถใช้อธิบายการเข้าร่วมแรงงานได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังที่ได้อธิบายไว้ในผลการวิเคราะห์ข้อมูล อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาครั้งนี้ควรจะได้รับ ความสนใจในการวิเคราะห์ในโอกาสต่อไป

2. จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ระดับการศึกษาของสตรีตัวอย่างในอุตสาหกรรมโรงแรมส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ยังไม่สูงนัก ทำให้แรงงานสตรีในสาขาอุตสาหกรรมนี้มีคุณภาพที่ไม่ดีพอ ทั้ง ๆ ที่งานในโรงแรมเป็นงานให้บริการที่ต้องใช้พนักงาน ซึ่งต้องมีความรู้ความสามารถดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำเป็นต้องรู้ภาษาต่างประเทศ รู้จักวิธีการบริการ เพื่อให้แขกผู้มาพักเกิดความพอใจ ดังนั้นรัฐบาลจึงควรพิจารณาเกี่ยวกับการยกระดับมาตรฐานความรู้ความสามารถของแรงงานสตรีในอุตสาหกรรมโรงแรมให้สูงขึ้น ทั้งนี้โดยการจัดให้มีการฝึกอบรมต่าง ๆ เกี่ยวกับด้านบริการ ซึ่งอาจเปิดสอนเป็นโรงเรียนวิชาชีพทั้งที่รัฐอาจจัดเอง หรือสนับสนุนให้เอกชนจัดตั้งก็ได้ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาสตรีฉบับที่ 5 (2525-2529) ในด้านนโยบายสตรีที่รัฐมุ่งจะส่งเสริมและสนับสนุนให้สตรีได้รับการศึกษาที่เหมาะสมกับความสามารถและตลาดแรงงาน (ดูแผนพัฒนาสตรีเพิ่มเติมในภาคผนวกที่ 4)

3. เกี่ยวกับสภาพการทำงานและสวัสดิการของสตรีที่ได้รับจากการทำงานในโรงแรม ซึ่งพบว่าพนักงานสตรีในโรงแรมชั้นสองมีสภาพการทำงานและได้รับสวัสดิการน้อยกว่าพนักงานสตรีในโรงแรมชั้นหนึ่ง ฉะนั้นรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจึงควรสอดส่องดูแลโรงแรมต่าง ๆ ที่มีได้จัดสวัสดิการให้ดีพอ หรือมิได้ปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานเพื่อจะได้จัดดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องและเกิดความยุติธรรมแก่พนักงานสตรีอีกด้วย นอกจากนี้การศึกษานี้เป็นการศึกษาเฉพาะโรงแรมที่ตั้งขึ้นอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และส่วนใหญ่เป็นโรงแรมที่มีมาตรฐานดีพอ ฉะนั้นจึงเชื่อว่ายังมีโรงแรมอีกหลายแห่งที่เกิดขึ้นโดยไม่มีมาตรฐาน และมีการใช้แรงงานสตรีอย่าง

เอารัดเอาเปรียบอยู่เป็นจำนวนมาก

4. ควรมีมาตรการให้โรงแรมต่าง ๆ เปิดโอกาสให้แรงงานสตรีสามารถเลื่อนตำแหน่งในระดับสูงขึ้น กล่าวคือให้มีสัดส่วนของแรงงานสตรีในระดับผู้บริหาร ระดับหัวหน้าแผนก และหัวหน้างานใหม่มากขึ้น เนื่องจากผลการศึกษาทำให้ทราบว่าแรงงานสตรีส่วนใหญ่ ยังคงทำงานในตำแหน่งพนักงานปฏิบัติงาน ซึ่งทั้งนี้อาจเป็นเพราะการศึกษาของสตรียังไม่สูงพอก็ได้ ดังนั้นการยกระดับมาตรฐานการศึกษาของสตรีให้สูงขึ้น ย่อมจะเป็นหนทางให้สตรีมีตำแหน่งหน้าที่การงานที่ดีขึ้น ทั้งนี้เพื่อจะได้สอดคล้องกับแผนพัฒนาสตรีในระยะแผนพัฒนาฉบับที่ 5 (2525-2529) อีกด้วย ซึ่งระบุว่าต้องการปรับปรุงยกฐานะการทำงานของสตรีให้สูงขึ้น

5. จากการศึกษาพบว่ากำลังแรงงานสตรีของประเทศไทยได้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เช่นนี้ก็ เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องจัดให้กำลังแรงงานที่เพิ่มขึ้นได้รับการพัฒนาทั้งในด้านการศึกษาและด้าน ประสพการณ์อื่น ๆ เพราะนอกจากจะเป็นประโยชน์แก่เศรษฐกิจโดยตรงแล้ว ยังเป็นการป้องกัน มิให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้น เช่น ปัญหาการว่างงาน หรือปัญหาการใช้แรงงานไปในทางที่ไม่เป็น ประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้นอกจากจะทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาแล้ว ยังเป็น อุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

6. นอกจากข้อเสนอแนะต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ผลการศึกษาครั้งนี้ยังมีข้อจำกัด อยู่บางประการคือ การศึกษาในครั้งนี้ไม่สามารถที่จะศึกษาครอบคลุมถึงโรงแรมต่าง ๆ ทั่วประเทศ ได้ คงศึกษาเฉพาะแรงงานสตรีที่อยู่ในโรงแรมต่าง ๆ ของจังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น หากจะมีผู้ทำ การศึกษาเรื่องเดียวกันนี้อีก ควรนำเอาแรงงานสตรีในโรงแรมของจังหวัดอื่น ๆ มาศึกษาค้นคว้า เพื่อ ความแตกต่างในเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมแรงงานสตรีในอุตสาหกรรมโรงแรม รวมทั้ง เพื่อความแตกต่างในด้านสภาพการทำงาน สวัสดิการ และทัศนคติของสตรีเกี่ยวกับการทำงานใน โรงแรมด้วย และอีกประการหนึ่ง แม้ว่าข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้จะมีข้อจำกัดอยู่บ้าง แต่ก็ สามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาครั้งต่อ ๆ ไปได้.